

УДК 82.091

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-215-16>

**ПАМ'ЯТЬ, ТРАВМА, ТЕКСТ: СУЧАСНА МЕМУАРИСТИКА
НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ЄВГЕНІЇ КОНОНЕНКО
«ТОЙ БОЖЕВІЛЬНИЙ РІК» ТА САЛМАНА РУШДІ
«KNIFE. MEDITATION AFTER AN ATTEMPTED MURDER»**

**MEMORY, TRAUMA, TEXT: CONTEMPORARY MEMOIR
LITERATURE BASED ON THE WORKS OF YEVHENIYA
KONONENKO «THAT CRAZY YEAR» AND SALMAN RUSHDIE
«KNIFE. MEDITATION AFTER AN ATTEMPTED MURDER»**

Євтушенко С. О.,*orcid.org/0000-0002-8919-3245**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка*

У статті запропоновано порівняльний аналіз творів Євгенії Кононенко «Той божевільний рік» (2023) та Салмана Рушді «Knife. Meditation After an Attempted Murder» (2024), які представляють травматичний досвід на тлі глобальних історичних подій. Мемуари Євгенії Кононенко відображають травмуючі переживання авторки, обумовлені повномасштабною російсько-українською війною та драматичною боротьбою за життя смертельно хворої дочки. Мемуарно-філософська книга Салман Рушді демонструє рефлексії автора, спричиненні замахом на вбивство, численними ножовими пораненнями та тривалим реабілітаційним періодом. Обрана авторами форма мемуарної прози підтверджує її актуальність у сучасному літературному процесі, оскільки вона відіграє роль важливого інструменту дослідження приватного, соціокультурного та історичного контексту. Сповідальні тексти Євгенії Кононенко і Салмана Рушді фокусуються як на травматичному досвіді, так і на кардинальних змінах у житті, спричинених трагічними подіями. Для Євгенії Кононенко – це колективний травматичний досвід війни, що корелює з особистою трагедією, для Рушді – фізична та екзистенційна драма, зумовлена насильством. Звернення до мемуарної прози стало для обох авторів способом переосмислення подій, цінностей, а також методом взяття під контроль власного травматичного досвіду. Салман Рушді прагнув «відповісти насильству мистецтвом», а Євгенія Кононенко – впорядкувати хаос війни через хронологічний виклад матеріалу. Окрему увагу приділено залученню інтертекстуальних посилань як способу аргументації та осмислення буття. Євгенія Кононенко використовує восьмий вірш третього розділу Книги Еклезіаста для підкреслення «різних модусів існування» часу миру та часу війни, а Салман Рушді – цитату із Семюела Беккета про незворотні зміни після «нещастя вчорашнього дня».

Ключові слова: мемуари, автобіографія, порівняльне літературознавство, пам'ять, травма.

The article offers a comparative analysis of Yevheniya Kononenko's "That Crazy Year" (2023) and Salman Rushdie's "Knife. Meditation After an Attempted Murder" (2024), which depict traumatic experiences against the backdrop of global historical events. Yevheniya Kononenko's memoirs reflect the author's traumatic experiences caused by the full-scale Russian-Ukrainian war and the dramatic struggle for the life of her terminally ill daughter. Salman Rushdie's memoir and philosophical book demonstrates the author's reflections caused by an assassination attempt, numerous knife wounds, and a long rehabilitation period. The form of memoir prose chosen by the authors confirms its relevance in the contemporary literary process, as it plays an important role in exploring private, sociocultural, and historical contexts. The confessional texts of Yevhenia Kononenko and Salman Rushdie focus both on traumatic experiences and on the radical changes in life caused by tragic events. For Yevhenia Kononenko, this is the collective traumatic experience of war, which correlates with personal tragedy; for Rushdie, it is physical and existential drama caused by violence. For both authors, turning to memoir prose became a way of rethinking events and values, as well as a method of taking control of their own traumatic experiences. Salman Rushdie sought

to “respond to violence with art,” while Yevgenia Kononenko sought to bring order to the chaos of war through a chronological presentation of material. Special attention is paid to the use of intertextual references as a means of argumentation and reflection on existence. Yevheniya Kononenko uses the eighth verse of the third chapter of Ecclesiastes to emphasize the “different modes of existence” of times of peace and times of war, while Salman Rushdie uses a quote from Samuel Beckett about irreversible changes after “yesterday's misfortune.”

Key words: memoirs, autobiography, comparative literature, memory, trauma.

Постановка проблеми. Антон Сичевський у своїй статті «Мемуари як его-документи: вектори автобіографічної нарації, засади використання та інтерпретація», проаналізувавши нароби зарубіжних науковців щодо проблеми мемуарних джерел та їхнього трактування як его-документів, дійшов висновку, що мемуари є вагомим «інструментом дослідження соціокультурного та історичного контексту життя та ідентичності їх авторів», використання якого значно розширює рамки академічних дискурсів, демонструючи взаємовідносини особистості та колективу. Дослідник також відмітив тенденцію до «об’єднання термінології мемуаристики та автобіографій, тобто появи гібридної форми», яка спостерігається у роботах як американських дослідників, так і авторів мемуарів [1, с. 259]. Вищезазначена тенденція обумовлена парадоксальністю, полемічністю, плінністю, невіддатливістю точному визначенню жанрової природи автобіографії, природна межа якої постає як постійна провокація до виявлення власної природи. Серед напрямів жанрової атрибутивності автобіографії Тетяна Бовсунівська називає «зіставлення її з іншими жанрами мемуарно-автобіографічної прози: есе, щоденник, мемуари, біографія, роман», наголошуючи, що автобіографія постає як своєрідний троянський кінь усередині літературознавства, «оскільки ніхто напевне не знає, куди поверне вона у своєму розвитку, які ідеї може в себе вмістити та яку аудиторію охопити» [2, с. 130]. Труднощі ідентифікації автобіографії також обумовлені жанровою природою мемуарно-автобіографічної прози, адже мемуари або ж сповідальна проза, за Юрієм Ковалівим, є жанром, близьким «до історичної прози, наукової біографії, документально-історичних нарисів про події минулого, свідком чи учасником яких був автор» [3]. Томас Каузер відзначає, що мемуари за популярністю та культурною значущістю конкурують із художньою літературою, тим самим відкривши «епоху мемуарів» [4]. Вагомість сповідальної прози в сучасному соціокультурному просторі спонукає до дослідження найрепрезентативніших зразків мемуарних текстів, як-от роботи Євгенії Кононенко «Той Божевільний Рік» (2023) та Салмана Рушді «Knife. Meditations After an Attempted Murder» (2024).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній гуманітаристиці теоретичним осмисленням функціонування мемуарів займаються Томас Каузер («Memoir. An Introduction») [4], Пол-Джон Ікін («Writing Life Writing. Narrative, History, Autobiography») [5], Габріель Моцкін («Memoirs, Memory, and Historical Experience») [6] та ін. У вітчизняному літературознавстві Тетяна Бовсунівська досліджувала мемуари в контексті автодокументальних форм [2], а Тетяна Гажа вивчала українську літературну мемуаристику другої половини ХХ століття в аспекті співвідношення суб’єктного й об’єктного типів [7].

Мета дослідження: застосовуючи методи аналізу та синтезу, компаративістики й жанрології, здійснити порівняльний аналіз мемуарної прози Євгенії Кононенко «Той Божевільний Рік» (2023) та Салмана Рушді «Knife. Meditations After an Attempted Murder» з метою виявлення подібності та відмінності у відтворенні травматичного досвіду та способів його подолання.

Виклад основного матеріалу. Порівняльний аналіз текстів Євгенії Кононенко «Той Божевільний Рік» (2023) та Салмана Рушді «Knife. Meditations After an Attempted Murder» (2024) обумовлений наступними чинниками:

(1) автобіографічним характером оповіді про особистий травматичний досвід на тлі глобальних історичних процесів.

Поштовхом до написання мемуарів для Євгенії Кононенко стала повномасштабна російсько-українська війна (24 лютого 2022 року), а для Салмана Рушді – замах на вбивство в освіт-

ньому центрі Чаутокуа в штаті Нью-Йорк (12 серпня 2022 року). У 2022 році Євгенії Кононенко виповнилося 63 роки (початок спогадів – 17 лютого 2022 року, день народження письменниці), а Салману Рушді – 75 років (документування розпочалося у 2022 році під час перебування письменника у лікарні Хемот). Трагічні події «божевільного» 2022 року кардинально змінили їх життя (вимушена еміграція, смерть дочки, син на війні – у Євгенії Кононенко; чисельні поранення, втрата ока, тривала реабілітація – у Салмана Рушді) і обумовили звертання до сповідальної прози задля переоцінки подій, цінностей, стосунків тощо.

(2) оперуванням мемуарною формою як оптимальним жанровим різновидом для переосмислення травматичного досвіду.

І «Той Божевільний Рік» Євгенії Кононенко, і «Knife. Meditations After an Attempted Murder» Салмана Рушді є формами мемуарної прози з її суб'єктивним відтворенням історичних подій, фактографічністю, подієвістю, особою автора в центрі оповіді тощо (Юрій Ковалів).

Євгенія Кононенко визначає жанр своєї книги «Той Божевільний Рік» як «суміш щоденника й спогадів» [8, с. 7] про «божевільний» 2022 рік (в основу книги покладені короткі записи з паперового блокноту 2022 року). В есеї «Розкажи... Напиши...» (збірка «Слово свого роду», 2019) письменниця називає щоденники маленькими літописами «фрагментів історії» з печаткою «достепенності», які з самого початку вступали в боротьбу з великими наративами, «які за тисячі років до того владарювали над авторами великих релігійних книг, які їм диктував Бог [9, с. 10]. Вона відзначає особливий терапевтичний ефект написаних «на доброму літературному рівні» мемуарів. Написання сповідального тексту позитивно впливає на стан автора, а ознайомлення з ним полегшує «душу тих, хто його читатиме, не маючи хисту написати про своє» [9, с. 10].

Салман Рушді вважає мемуари нині «надважливим жанром у мистецтві», адже вони дозволяють переглянути «сприйняття сьогодення крізь призму життєвого досвіду, нашого унікального минулого, спогадів» [10]. Як приклад письменник наводить потужні спогади про дорослішання на Ямаїці Сафії Сінклер «How To Say Babylon: A Jamaican Memoir» [10]. Під час реабілітації Салман Рушді разом із дружиною знімали відео, записували аудіо, фотографували все, що з ними відбувалося, не замислюючись над подальшою долею матеріалів. Спільне рішення зняти документальний фільм і написати мемуарно-філософську книгу роздумів «після замаху на вбивство» було обумовлено бажанням автора розповісти історію трьох героїв – Елізи (дружини), оповідача (Салмана Рушді), його (вбивці), звільнитися від нав'язливих думок про нападника, спробувавши розібратися в ймовірних причинах замаху та взяти під контроль власне життя, прийнявши те, що сталося, відмовившись від ролі жертви й відповівши насильству мистецтвом.

Мемуари Євгенії Кононенко упорядковані хронологічно: початок запису 17 лютого 2022 року (день народження) – завершення запису 17 лютого 2022 року (день народження). Датовані конкретним днем розділи (наприклад, «17 лютого 2022 року», «24 лютого 2022 року», «25 лютого», «27 березня 2022 року, неділя»), послідовно висвітлюють події в тому порядку, в якому вони відбувалися в 2022 році. Подібна організація тексту є спробою авторки використати терапевтичні можливості мемуарної прози: хронологічний виклад матеріалу сприяє упорядкуванню хаосу війни та особистої трагедії.

Мемуари Салмана Рушді складаються із двох розділів з підрозділами, перший з яких «The Angel of Death» містить чотири підрозділи (Knife, Eliza, Hamot, Rehab), другий «The Angel of Life» – три підрозділи (The Angel of Life, Homecoming, Closure?). Письменник не використовує деталізований щоденний виклад подій, віддаючи перевагу описові ключових етапів та фаз, які вимірюються секундами (напад 12 серпня тривалістю 27 секунд), днями (перебування у лікарні позначені днями («День четвертий»), від'їзд з лікарні наприкінці вересня 2022 року), місяцями та роками (відносини з Елізою тривалістю 5 років, наслідки фетви тривалістю понад три десятиліття).

І «Той Божевільний Рік» Євгенії Кононенко, і «Knife. Meditations After an Attempted Murder» Салмана Рушді починаються описом дня, який передував трагічним подіям. Євгенія Кононенко детально розповідає про свій день народження 17 лютого «*кривавого 2022 року*», сповнений особистих переживань (хвороба дочки) і символічних передчуттів лиха (тьмяне «*сіре й грізне*» небо, зачинена Кирилівська церква, самотня сосна, що «*грізно віщує велике лихо*» [8, с. 8]).

«*Останню невинну ніч*» перед замахом 11 серпня 2022 року Салман Рушді провів самотньо, спостерігаючи за повним місяцем, який яскраво осяював озеро Чатокуа. Він почував себе щасливою людиною, бо «*картина прекрасна*», «*він закоханий*», «*роман закінчений*» (останній роман перед нападом «Місто Перемоги»), «*перші читачі були в захваті від нього*», у його «*житті все добре*» [10]). Однак вже у той самий час письменник перебував у смертельній небезпеці: майбутній нападник («А.») вже декілька днів блукав доріжками Інституту Чатокуа, вивчаючи місце запланованого нападу. За два дні до перельоту в Чатокуа Салману Рушді наснився пророцький сон, що повторювався вже не вперше: на нього нападає гладіатор зі списом у римському амфітеатрі, а пожадлива до крові публіка спостерігає, як він катається по землі, намагаючись ухилитися від смертоносних ударів.

Євгенія Кононенко у книзі «Той Божевільний Рік» використовує для епіграфу вислів «:מִלְשָׁ לַעֲרֹב לְמַלְאָךְ מִלֵּךְ ,כִּי לִשְׁלֹמֹה לַעֲרֹב לְמַלְאָךְ לַמֶּלֶךְ Час любити і час ненавидіти, час на війну і час на мир» (вірш 3 : 8) з біблійної Книги Еклезіяста (Проповідника) в перекладі Івана Хоменко (дослівний переклад Івана Огієнка письменниці не подобається), відсторонений зміст якого вона усвідомила тільки від першого дня російсько-української війни. Авторський вибір епіграфу обумовлений бажанням підкреслити «*різні модуси існування*», «*різні закони*» часу миру та часу війни, оскільки «*відпрацьовані парадигми, такі доречні в мирні часи, за законами війни можуть і не спрацювати*» [11, с. 5]:

Хронологічно авторка звертається до восьмого вірша третього розділу Книги Еклезіяста у записі від 24 лютого 2022 року в перший день повномасштабної війни. Вона наводить найцитованіший старозавітний пасаж («*Слова, які мільйони разів «були чийось», проте не стали заявленими*» [8, с. 14]), підкреслюючи доречність поєднання в одному вірші часу любити і часу ненавидіти із часом війни й часом миру, бо фундаментальні людські емоції є незмінними, проте під час війни «*все стає не таким, як у час миру*» [8, с. 14]. Повернення до старозавітньої фрази у записі від 1 березня 2022 року використовується як відповідь на заклики до миротворства, які від найперших днів війни викликали в оповідачки хвилю ненависті: «*Якого біса, якого хріна ти шлеш мені заклики до всепрощення, коли йде війна? Ніби ти не знаєш, що «:מִלְשָׁ לַעֲרֹב לְמַלְאָךְ מִלֵּךְ ,כִּי לִשְׁלֹמֹה לַעֲרֹב לְמַלְאָךְ לַמֶּלֶךְ Час любити і час ненавидіти, час на війну і час на мир» (запис від 11 березня 2022 року) [8].* Опосередковано біблійний вислів згадується у записі від 14 жовтня 2022 року : він виступає лейтмотивом у «діалозі» з троюрідним братом щодо війни, миру, миротворства: «*А він позиціонує себе як віруючого! Я не позиціоную, я вірую, відповідає троюрідний. Але ж слабка твоя віра. А де безстрашність великих пророків, які, беззбройні, виходили до війська і зупиняли його? На таке здатні лише праведники, відповідає він. То молися, щоб здобути праведність, а не псуй нерви співрозмовникам*» [8].

Епіграфом до книги «Knife. Meditations After an Attempted Murder» Салман Рушді обрав цитату з дослідження ірландського автора Семюеля Беккета, присвяченого творчості французького романіста Марселя Пруста: «*We are other, no longer what we were before the calamity of yesterday*» Samuel Beckett». Після жорстокого нападу в житті оповідача відбулися незворотні зміни, оскільки «*the calamity of yesterday*» торкнулися фізичного здоров'я, психологічного стану та світосприйняття.

(3) описом травматичного досвіду та його переосмисленням.

У творі Євгенії Кононенко «Той Божевільний Рік» та Салмана Рушді «Knife. Meditations After an Attempted Murder» відображено глибоко травматичний досвід.

Центральною темою мемуарів Євгенії Кононенко є травматичний досвід війни, оскільки повномасштабне вторгнення руйнує звичний плин життя оповідачки і змушує її адаптуватися до нових, суворих реалій буття. На тлі основної травматичної події розгортається глибока особиста драма оповідачки – боротьба за життя невиліковно хворої доньки «сердешної Ані» (книга присвячена її пам'яті). Зважаючи на те, що війна торкнулася всіх без винятку українців, можна говорити про те, що особистий досвід оповідачки трагічно корелює з колективним досвідом її співвітчизників.

У репрезентації війни оповідачкою можна виділити кілька аспектів:

(а) скептичне ставлення суспільства до явних ознак наближення війни: *«Ми говорили з нею за кілька днів до війни, і вона запевняла, що війна не розпочнеться. Який сенс починати війну, невидну насамперед для нападника?»* [8, с. 12].

(б) матеріалізація сюрреалістичного жаху у вигляді повномасштабної війни 24 лютого 2022 року: *«Війна таки розпочалася»* [8, с. 9].

(в) часті аналогії з Другою світовою війною: *«Іду на кухню варити каву з думкою: чи довго ще буде кава на перший сніданок? Бо ж війна з книг, кінофільмів і розповідей очевидців – це жорстке обмеження того, до чого звикаєш»* [8, с. 10].

(г) фіксування ознак війни в Києві 2022 року: *«лунають звуки вибухів»*, стрілянина, повітряні тривоги, *«проїжджу частину заповнено автомобілями»*, люди *«розгублені»*, *«охоплені тією ж загальною судомною тривогою»*, *«з приреченими обличчями»*, *«повно людей з валізами»*, зачинені маленькі крамниці й кав'ярні, порожній онкодиспансер, величезні черги до супермаркетів, *«люди купують, скільки хто може нести»*, *«полиці швидко порожніють, але продавці виносять нове»*, великі черги до банкомату, безкоштовний проїзд у метро, спішне переобладнання метро у бомбосховище, *«бронетранспортери з українськими вояками»*, комендантська година, заборона продажу алкоголю, наявність інтернету, води, опалення, вибухові хвилі і їх наслідки для жителів міста, тривожні думки: *«А що буде далі?»*.

(г) безперервне висвітлення війни в новинних ЗМІ (*«Обстрілюють Харків. Ідуть бої за Херсон, Ідуть бої за Гостомель»*) та легалізація ненормативної лексики в публічному просторі.

(д) дописи у Фейсбуку, *«заміннику усіх газет і телепередач новітнього часу»* про війну: *«гримуча суміш тупої хижої агресії, безглуздої непоінформованості та непохитної впевненості у власній правді»* [8, с. 14].; банальність публікацій у Фейсбуці актуалізує потребу у пошуку нових, неповторних слів задля відмови від стилістики *«великої вітчизняної»*: *смерть окупантам, враг буде розбит, перемога за нами»* [8, с. 13].

(е) гнітюче спілкування із російськими родичами оголює фундаментальну різницю між українським та російським світоглядом (деструктивні діалоги оповідачки з троюрідним братом спричинили появу оповідання *«Площа Дзигаря (C'est la guerre)»*).

(є) досвід вимушеного переміщення (болісне рішення про необхідність евакуації, хаос на вокзалах, евакуаційні потяги, допомога волонтерів, облаштування життя в чужій країні (отримання статусу біженця, тимчасове житло, підтримка друзів та небайдужих людей, зв'язок з батьківщиною через інтернет).

Весеї «Епіграф до епіграфа» (збірка «Нескінчені розмови», 2024) Євгенія Кононенко згадує оптимістичний запис від 17 лютого 2023 року у книзі «Той Божевільний Рік» про завершення *«божевільного року»* і початок року здорового глузду. У 2024 році письменниці було *«мимоволі ніяково за ці слова»*, оскільки стало відомо, що другий рік – *«ще божевільніший за рік перший»* (перше поранення сина, проблеми зі здоров'ям у невістки, бомбардування Києва, жахливі події на Близькому Сході). У здоровий глузд *«влучила дурна куля, і він безславно сконав десь під нерозізнаними завалами російсько-української війни»* [11, с. 11].

Способом взяти під контроль травматичний досвід для оповідачки стає робота над текстами. Вона перекладає роман Марі-Франс Клер «Неймовірна подорож», сонети Шарля Бодлера та підручник з математики, пише вірш для американських читань, записує події у паперовому

блокноті, аби згодом знайти «невимовні слова» для осмислення травматичного досвіду у книзі «Той Божевільний Рік».

Центральною темою мемуарів Салмана Рушді є травматичний досвід нападу як фізичної, так і екзистенційної драми. Рефлексуючи над замахом, що стався 12 серпня 2022 року, письменник детально описує момент нападу, тривалий реабілітаційний період та довготривалі травматичні наслідки для свідомості.

У репрезентації травматичного досвіду оповідачем можна виділити кілька аспектів:

(а) напад спричинив матеріалізацію сюрреалістичного страху смерті тридцятирічної давнини через проголошення 14 лютого 1989 року тодішнім Верховним керівником Ірану аятолою Руголлою Хомейні фетви та «кризу усвідомлення реальності», зреалізованої в руйнації усталеної картини світу.

(б) перебування протягом вісімнадцяти днів у Медичному центрі Університету Піттсбурга (лікарня Хемог, Пенсильванія): восьмигодинна операція, підключення до апарату ШВЛ (штучна вентиляція легень), втрата та поступове відновлення рухливості, лікування правого ока та лівої руки, дренажування задля усунення накопичення рідини під правою легенею.

(в) знаходження (анонімно) протягом трьох тижнів у реабілітаційному центрі Раск (Нью-Йорк): щоденна чотиригодинна фізична терапія з фізіотерапевтом Файє (велотренажер, хода, підйом сходами тощо) та ерготерапія з ерготерапевтом Роуз (опанування нових навичок), медикаментозні проблеми.

(г) амбулаторне відновлення: шестимісячна фізіотерапія, спрямована на відновлення лівої руки, догляд за втраченим оком, загоєння ротової порожнини та обличчя, відвідування спеціалістів (уролога, кардіолога), безпідставні підозри на онкологічне захворювання.

(г) тривала психологічна реабілітація: подоланню нічних кошмарів сприяли час, робота з психотерапевтом доктором Джастіном Річардсоном та повернення до письма.

(д) підтримка письменника першими особами держави (заява президента Байдена, «сильні слова» французького президента Макрона, декілька банальних фраз британського прем'єр-міністра Бориса Джонсона), підтримка друзів та колег-письменників (друзі писали електронні листи, залишали голосові повідомлення, друкували дописи у Фейсбуці та в Інстаграмі, організовували акції підтримки).

(е) спроба осмислити особистість та мотиви нападника, якого він називає «А.»: *«Цей самий «А.» не потрудився зібрати інформацію про людину, яку мав намір вбити. За його власним зізнанням, він насилу осилив пару сторінок з того, що я написав, і подивився на YouTube пару відео з моєю участю – більше йому не було потрібно. З цього ми можемо дійти висновку, що, чим би не було викликано його напад, це були не «Сатанинські вірші». Я спробую зрозуміти, що ж це було, в цій книзі»* [10].

(є) підтримка родини (дружина Еліза та члени її родини, діти Зафар і Мілан, сестри) допомогла оповідачеві не тільки вижити й повернутися до звичного ритму життя, а й посприяла подоланню травматичного досвіду стосунків із рідним батьком.

Способом взяти під контроль травматичний досвід для оповідача стає повернення після тривалого перебування (приблизно через дванадцять тижнів після нападу) у тимчасовому помешканні (Сохо) додому на Мерсер-стріт (кінець жовтня–початок листопада 2022) та повернення до письма.

Висновки. Мемуари Євгенії Кононенко «Той божевільний рік» та Салмана Рушді «Knife. Meditation After an Attempted Murder» є типовими зразками сучасної сповідальної прози. Порівняльний аналіз текстів підтверджує тезу сучасних дослідників про актуальність і важливість сучасної мемуаристики, яка здатна не тільки проілюструвати найбільш значущі події в особистому та колективному житті, а й посприяти осмисленню та подоланню найдраматичніших життєвих ситуацій. Твори Євгенії Кононенко та Салмана Рушді об'єднує формальний показник (приналежність до мемуарної прози), змістове наповнення (головний об'єкт дослі-

дження – травматичний досвід та способи його подолання) та оперування схожими художніми прийомами (використання інтертекстуальності задля ефективної аргументації власних описів і рефлексій). Попри очевидні подібності, спостерігаємо відмінність в організації матеріалу (хронологічний виклад подій у Євгенії Кононенко – опис ключових етапів у Салмана Рушді), у виявленні першопричин травматичного досвіду (особистісний і колективний травматичний досвід переживання російсько-української війни у Євгенії Кононенко – особистісний досвід переживання замаху на вбивство у Салмана Рушді) та у фінальному подоланні травми (терапевтичне використання письма для осмислення «божевільного» 2022 року у Євгенії Кононенко – терапевтичне письмо як ефективний спосіб подолання травматичного досвіду – у Салмана Рушді).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сичевський А. О. Мемуари як его-документи: вектори автобіографічної нарації, засади використання та інтерпретація. *Интермарум: історія, політика, культура*. 2023. № 13. С. 243–264. <https://doi.org/10.35433/history.112066>
2. Бовсунівська Т. В. Жанрові модифікації сучасного роману. Харків.: Діса плюс, 2015. 368 с.
3. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. Т. 2. / заг. ред. Ю.І. Коваліва. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 608 с.
4. Couser G.T. *Memoir. An Introduction*. Oxford, New York : Oxford University Press, 2012. 206 p. <https://doi.org/10.1093/acprof:osobl/9780199826902.003.0003>
5. Eakin P.J. *Writing Life Writing. Narrative, History, Autobiography*. New York : Routledge, 2022. 151 p. <https://doi.org/10.4324/9780367439118>
6. Motzkin G. *Memoirs, Memory, and Historical Experience*. *Science in Context*. 1994. Vol.7. Is. 1. Pp. 103–119. <https://doi.org/10.1017/s0269889700001617>
7. Гажа Т. П. Українська літературна мемуаристика другої половини ХХ століття: становлення об'єктного і суб'єктного типів : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Харків, 2005. 151 с.
8. Кононенко Є. Той Божевільний Рік. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2023. 176 с.
9. Кононенко Є. Слово свого роду. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2019. 143 с.
10. Rushdie S. *Knife. Meditations After an Attempted Murder*. Vintage, 2024. 224 p.
11. Кононенко Є. Нескінчені розмови. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2024. 152 с.

Дата надходження статті: 01.12.2025

Дата прийняття статті: 29.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025